

Syövän ennaltaehkäisy ja varhainen toteaminen Pirkanmaan Syöpäyhdistyksessä

LT, ylilääkäri Tiina Palva, Pirkanmaan Syöpäyhdistys ry

Syöpäjärjestöjen yhteisenä toiminta-ajatuksenamme on vähentää syöpäsairauksista aiheutuvaa uhkaa ja haittoja yhteiskunnassa ja tukea syöpäpotilaita ja heidän läheisiään hoidon ja kuntoutumisen aikana. Keskeinen osa tätä toimintaa on syövän ennaltaehkäisy ja varhainen toteaminen.

Suomen Syöpäyhdistys toimii ennaltaehkäisytyössä järjestämällä valtakunnallisia kampanjoita, joista tunnetuimpia ovat erilaiset tupakoinnin vastaiset toimet. Syöpäjärjestöillä on ollut merkittävä rooli edistämässä tupakointia rajoittavaa lainsäädäntöä. Käytännön tasolla työtä syövän ennaltaehkäisemiseksi ja varhaisen toteamisen edistämiseksi tehdään maakunnallisissa syöpäyhdistyksissä, joista yksi on Tampereella sijaitseva Pirkanmaan Syöpäyhdistys.

Joukkotarkastukset ovat olennainen osa syövän ehkäisyä ja varhaista toteamista. Syöpäjärjestöjen toiminnan tuloksena Suomessa käynnistyi valtakunnallinen kohdunkaulansyövän seulonta 1960-luvulla ja rintasyöpäseulonta 1980-luvulla. Näiden seulontojen järjestämisessä kunnilla on lakisääteinen vastuu ja ne ovat osa vakiintunutta kansanterveystyötä.

Suolistosyöpä on eturauhassyövän ja rintasyövän jälkeen seuraavaksi yleisin syöpä, joka todetaan vuosittain noin 2600 suomalaisella. Sairaus voi alkuvaiheessa olla vähäoireinen ja se todetaan edelleen usein siinä vaiheessa, kun leviäminen suolen ulkopuolelle on tapahtunut. Seulonnan tavoitteena on löytää syöpä niin varhaisessa vaiheessa, että potilaan paranemismahdollisuudet ovat erinomaiset.

Suolistosyövän seulonta käynnistyi vuonna 2004, ja tällä hetkellä mukana lähes puolet maamme kunnista. Valtakunnallinen seulontakeskus perustettiin Pirkanmaan Syöpäyhdistykseen. Seulontatestinä on ulosteessa piilevän veren osoittava, kotiin postitettava testisarja, joka toistetaan kahden vuoden välein. Jos näytteessä todetaan verta, tehdään jatkotutkimuksena ensisijaisesti suoliston tähytystutkimus eli kolonoskopia. Suolistosyöpien seulonta on maassamme ensimmäinen syöpäseulonta myös miehille. Seulontaan kutsuttavat henkilöt ovat 60 – 69-vuotiaita. Lisätietoja [suolistosyövän seulonnasta](#).

Syöpäjärjestöissä aloitettiin 1990-luvun alussa sairaanhoitajien suorittamat väestön ihomuutosten tarkastukset. Pirkanmaan Syöpäyhdistyksessä toiminta aloitettiin vuonna 1991 luomihuolikampanjoiden muodossa. Tavoitteena on terveysvalistuksen antaminen, ihomuutosten omatarkkailuun ohjaaminen sekä ihosyöpien mahdollisimman varhainen toteaminen. Sairaanhoitajien tekemät ihomuutosten tarkastukset ovat nykyään osa Pirkanmaan Syöpäyhdistyksen jokapäiväistä toimintaa. Luomia tarkistetaan lisäksi kaksi kertaa vuodessa kampanjaluontoisesti ja luomipäiviä järjestetään yhteistyössä alueen terveyskeskusten ja työterveyshuoltojen kanssa kysynnän mukaan. Tarkastuksen yhteydessä annetaan tietoa UV-säteilyn aiheuttamista riskeistä ja neuvotaan terveelliseen aurinnottoon. Jos todetaan tarkempia tutkimuksia vaativia ihomuutoksia, asiakas ohjataan hakeutumaan lääkärin vastaanotolle.

Pirkanmaan syöpäyhdistys tekee aktiivisesti työtä rintasyövän varhaistoteamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Teemme tiivistä yhteistyötä Tampereen yliopistollisen keskussairaalan perimään liittyvissä rintasyöpäasioissa. Pirkanmaan Syöpäyhdistyksellä onkin uudessa ohjeistuksessa keskeinen rooli suuressa rintasyöpäriskissä olevien seurantapaikkana.

Suomalaiset naiset osallistuvat aktiivisesti mammografiaseulontoihin, tutkivat omatoimisesti rintojaan ja hakeutuvat tarvittaessa viiveettä tutkimuksiin. Rintasyövän varhainen toteaminen antaa potilaalle hyvät mahdollisuudet parantua sairaudestaan. Mammografiakuvaukset eivät kuitenkaan ehkäise rintasyöpää, vaan kuvausten tavoitteena on taudin mahdollisimman varhainen toteaminen. Koska rintasyöpä paranevasta ennusteestaan huolimatta on merkittävä kansanterveysriski, pyritään jatkuvasti etsimään keinoja sen tehokkaaseen ehkäisemiseen.

Syöpää pyritään ehkäisemään puuttamalla erilaisiin taudin riskiä lisääviin tekijöihin. Keuhkosyöpä on melko tehokkaasti ehkäistävissä välttämällä tupakointia, sillä kymmentä keuhkosyöpään sairastuvaa potilasta kohden vain yksi on ollut tupakoimaton. Rintasyövän ehkäisy on paljon monimutkaisempaa. Perimään liittyvää rintasyöpäalttiutta lukuun ottamatta mikään yksittäinen tekijä ei ole kovin voimakkaasti sairastumisriskiä lisäävä. Esimerkiksi pitkäaikainen hormonikorvaushoito lisää rintasyöpäriskiä 1,5 - 2-kertaiseksi. Hormonaalisiin riskitekijöihin liittyy paljon sellaisia seikkoja, jotka eivät ole yksinkertaisia valinnan asioita! Myös ravintoon liittyvät asiat ovat mutkikkaita. Yleisinä ohjeina voidaan kehottaa ylipainon välttämiseen ja runsaasti kasvikunnan tuotteita sisältävän ruokavalion noudattamiseen. Liikunta auttaa painon hallinnassa ja sillä lienee myös itsenäistä rintasyöpäriskiä pienentävää vaikutusta.

Mitä suurempi on riski sairastua, sitä jämerämmät keinot taudin ehkäisyyn katsotaan oikeutetuiksi. Elinikäinen huomattavasti suurentunut rintasyöpäriski on sillä pienellä osalla naisia, joiden suvussa on todettu rintasyövälle altistava geenivirhe. Tällöin säännöllistä rintojen radiologista seuranta magneettikuvauksin, mammografia- ja ultraäänitutkimuksin suositellaan jo noin 30-ikävuodesta alkaen ja tietyissä tilanteissa harkitaan ennaltaehkäiseviä leikkaustoimenpiteitä.

Rintasyövän ehkäisyyn on etsitty apua syövän hoidossa tehokkaiksi todetuista lääkeaineista. Pirkanmaan Syöpäyhdistys on ollut mukana kansainvälisissä rintasyövän ehkäisy tutkimuksissa 1990-luvun puolivälistä lähtien. Eniten on tutkittu tamoksifeenia. Tamoksifeeni on keinotekoisesti valmistettu hormoni, mikä estää syöpäsoluja käyttämästä hyväkseen estrogeenia. Tutkimuksissa on todettu, että tamoksifeenin 5 vuoden käyttö vähentää riskiryhmiin kuuluvien naisten rintasyövän ilmaantumiseen noin puoleen. Ongelmana on tamoksifeenin aiheuttamat sivuvaikutukset, kuten kuumat aallot ja hikoilu, sekä lisääntynyt riski syviin laskimotukoksiin ja kohdun limakalvomutoksiin.

Tällä hetkellä olemme mukana suuressa kansainvälisessä tutkimuksessa missä selvitetään, voidaan-ko anastrotsoli-nimistä lääkettä käyttää tehokkaasti ja turvallisesti estämään kohonneessa sairastumisriskissä olevien vaihdevuosi-ikä ohittaneiden naisten rintasyöpää. Mukaan otettavien sairastumisriskiä arvioidaan pääasiassa suvussa esiintyneiden rinta- ja munasarjasyöpätapausten, ja naisilla itsellään aikaisemmin hoidettujen tiettytyyppisten hyvänlaatuisten rintamuutosten perusteella. Riskiä arvioitaessa huomioidaan myös esimerkiksi onko nainen synnyttänyt tai onko ensimmäinen synnytys ollut yli 30-vuotiaana. Estrogeenikorvaushoitoa ei voi tutkimuksen aikana käyttää. Tutkimukseen soveliaille ja osallistumista harkitseville naisille tehdään luuntiheysmittaus.

Tutkimukseen kuuluu lääkärin ja sairaanhoitajan vastaanotto vuoden välein ja mammografiakuvaus tarvittavine lisätutkimuksineen 1,5 vuoden välein. Tutkimuksen vastaavana lääkärinä toimii syöpätautien erikoislääkäri Tiina Palva. Lisätietoja tutkimuksesta saa Pirkanmaan Syöpäyhdistyksestä. Puhelinnumero: 03 2499 606, sähköpostiosoite: tiina.palva@pirkanmaansyopayhdistys.fi tai Internet-sivuiltamme www.pirkanmaansyopayhdistys.fi.